

LÜLEBURGAZ ANADOLU LİSESİ
DİJİTAL DÜNYA VE GENÇLİK ÇALIŞTAYI
SOSYOLOJİ KOMİTESİ
ÇALIŞMA REHBERİ

İÇİNDEKİLER

- 1. İçindekiler**
- 2. Moderatörlerden Mesaj**
- 3. Sosyoloji Nedir**
- 4. Komite İle İlgili Temel Kavramlar**
- 5. Ana Problemler ve Kategorileri**
- 6. Derinlemesine Analiz (Sorunun Kaynakları)**
- 7. Tartışılacak Ana Konular**

Moderatörlerden Mesaj

Sayın katılımcılar,
Okulumuz Lüleburgaz Anadolu Lisesi'nin ilk kez düzenlemiş olduğu gençlik çalıştayının sosyoloji komitesinde sizleri görmekten mutluluk duyuyoruz. Biz komite moderatörleri olarak sizlerin yaratıcı fikirlerine ortak olacağımız için çok heyecanlıyız.

Bu iki gün boyunca söyleyeceğiniz her cümle bizim için çok değerli. Bu süreçte fikirlerinizi açıkça ifade etmeyi ve çalışırken hazırladığımız rehberle bakmanızı tavsiye ediyoruz. Önceden gönderdiğimiz bu belge dışında kendi kişisel araştırmalarınızı yaparsanız kolaylık sağlamış olursunuz. After Party'de sizlerle eğlenmek için can atıyoruz. Ayrıca herhangi bir sorunuz olursa telefon numaralarımız üzerinden bizimle iletişime geçebilirsiniz.

Komite Moderatörü Elçin Çelik

Komite Moderatörü Yardımcısı Ali Ensar Demir

Komite Yazmanı Resul Taştan

Sosyoloji Nedir?

Sosyoloji (toplumbilimi); insan toplumlarını, sosyal etkileşimleri, toplumsal yapıları ve kurumları bilimsel yöntemlerle inceleyen bilim dalıdır. Bireylerin bir araya gelerek nasıl gruplar, kültürler ve topluluklar oluşturduğunu; bu yapıların insan davranışlarını nasıl şekillendirdiğini ve zaman içinde nasıl değiştiğini araştırır. Aile, din, eğitim ve ekonomi gibi temel kurumların işleyişinden toplumsal sınıflar, göç, suç ve küreselleşme gibi makro düzeydeki olgulara kadar uzanan geniş bir çalışma alanına sahiptir. Yani sosyoloji, gündelik hayatta "doğal" veya "kendiliğinden" kabul ettiğimiz toplumsal düzenin arkasındaki dinamikleri anlamamızı ve sorgulamamızı sağlayan bir rehberdir .

3. Komite ile İlgili Temel Kavramlar

Ağ Toplumu (Network Society): Manuel Castells'in vurguladığı üzere, geleneksel yukarıdan aşağıya hiyerarşik yapıların (emir-komuta zincirlerinin) yerini yatay bilgi ağlarına bıraktığı toplumsal yapıdır.

Akışkan Modernite: Zygmunt Bauman'ın kavramlaştırdığı, dijital dünyadaki sosyal bağların katı olmadığı, bir tuşa basmak kadar kolay kurulup aynı zahmetsizlikle bitirilebildiği geçici toplumsal ilişkiler bütünüdür.

Gözetim Kapitalizmi: Shoshana Zuboff'un tabiriyle, insanların günlük deneyimlerinin ve verilerinin "bedava hammadde" olarak toplanıp dijital platformlarca davranışsal tahmin ürünlerine dönüştürüldüğü sistemdir.

Veri-Benlik (Quantified Self): Bireylerin kendi varlıklarını ve benliklerini takipçi sayısı veya beğeni oranı gibi salt rakamlarla tanımlayarak nesneleştirmesi durumudur.

Sosyal izolasyon: Bireyin kendisini diğer insanlardan uzaklaştırmasıdır (Makas ve elik, 2018). De Jong, Tilburg ve Dykstra (2006) göre ise

sosyal izolasyon, kişinin diğer bireylerle ilişkisinin olmaması ya da çok az sayıda anlamlı bağlarının olması anlamına gelmektedir.

Toplumsal değişim: Doğa, kurumlar, toplumsal davranış veya toplum içerisindeki sosyal ilişkiler, insanların bir aradalığı ve bundan daha fazlası için kullanılabilir.

Karakteristik olarak ya da paylaşılan değerler anlamında bireylerin bir grubu etkileyen herhangi bir davranışı veya olayı, Kuralcı bir biçimde toplumun değişimine sebebiyet verecek şeye karşı taraflı bir tutum içine girmeyi (daha çok öznel bir anlam) ifade eder.

Dijital yalnızlık: Dijital teknolojilerin hızlı gelişimi, bireylerin sosyal ilişkilerini, kimlik inşasını ve iletişim pratiklerini köklü biçimde dönüştürmüştür. Bu dönüşümün en belirgin sonuçlarından biri, bireylerin daha önce hiç olmadığı kadar bağlı oldukları hlde, artan bir yalnızlık hissi yaşamalarıdır.

Enformasyon Toplumu:

Sosyolojik olarak enformasyon toplumu, zenginliğin ve toplumsal statünün fiziksel mal üretiminden ziyade bilginin işlenmesine, depolanmasına ve iletilmesine dayandığı yeni bir sosyo-ekonomik aşamadır. Bu yapıda enformasyon, toplumsal örgütlenmeyi, sınıf yapılarını ve gündelik yaşamı belirleyen en temel dönüştürücü güçtür.

Endüstri Toplumu:

Endüstri toplumu, tarım ve el işçiliğine dayalı üretimden, makineleşme ve kitle üretimine geçişle şekillenen sosyo-ekonomik bir modeldir. Sanayi Devrimi ile Batı'da başlayan bu süreç, kırdan kente göçü, fabrika sistemini, yeni işçi/burjuva sınıflarını ve teknolojik ilerlemeyi beraberinde getirmiştir.

Algoritma:

Algoritma; belirli bir problemi çözmek veya bir amaca ulaşmak için adım adım tasarlanmış, başlangıcı ve sonu belli olan net ve mantıksal talimatlar dizisidir; tıpkı bir yemek tarifindeki adımları sırasıyla izleyerek istenen sonuca ulaşmamız gibi, bilgisayarların veya sistemlerin de karmaşık görevleri hata yapmadan gerçekleştirebilmek için izlediği kesin yol haritasıdır.

Metalaştırma:

Metalaştırma, ticari olmayan değerlerin piyasada satılık birer mala donüşmesidir. Bu süreçte insani ilişkilerin yerini fiyat etiketleri alır ve her şey ekonomikleşir. Günümüzde duygu, kültür, sağlık ve beden gibi unsurlar bile tüketim nesnesi yapılmıştır. Kısacası, hayatın her alanının piyasa mantığına uydurulup parayla ölçülmesidir.

Persona:

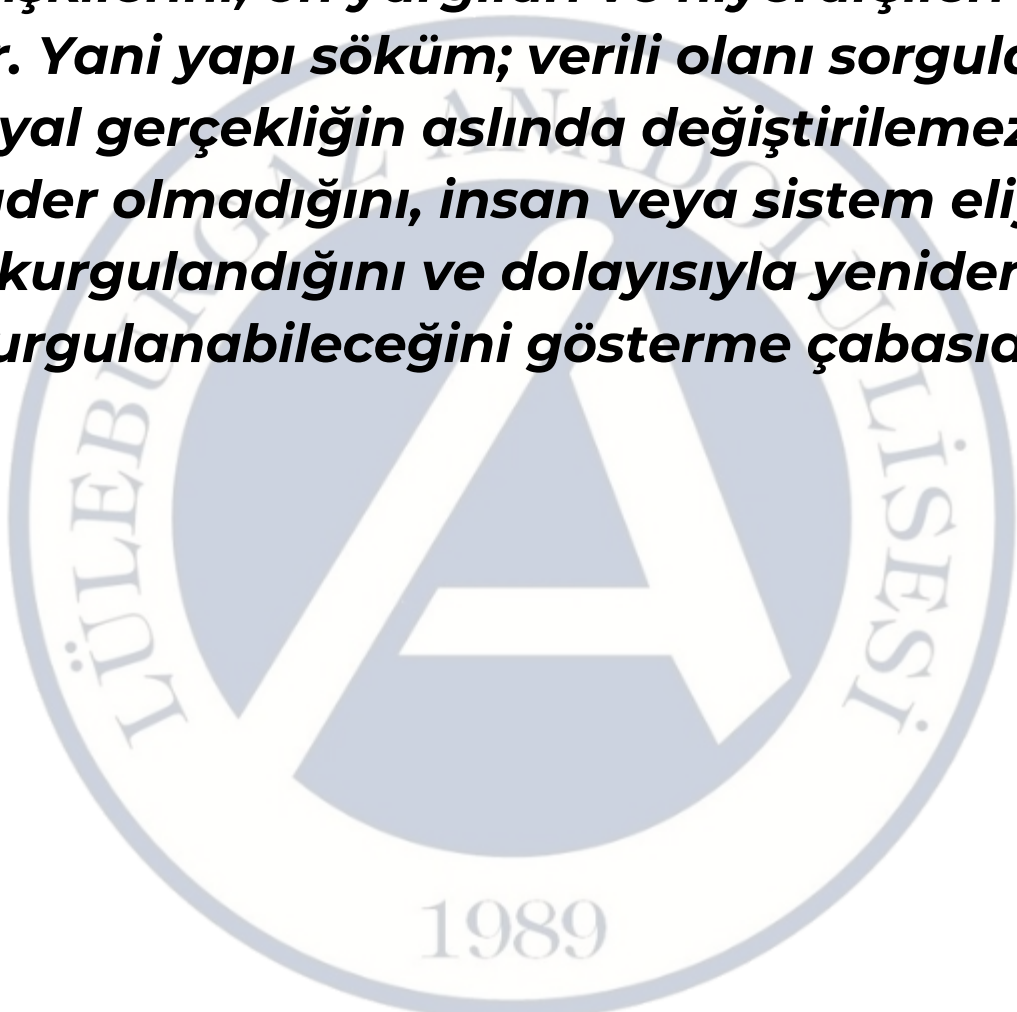
Sosyolojik olarak persona, bireyin toplumsal kabul görmek ve rolleri yerine getirmek için dış dünyaya sunduğu "sosyal maske"dir. Carl Jung'a göre gerçek benlik ile toplum arasındaki bu arayüz yani persona, dışlanmamak adına büründüğümüz toplumsal kimliktir.

Dijital kimlik: Bir birey, kuruluş, uygulama veya cihazla ilgili olarak bilgisayar sistemlerinde depolanan verilerdir .

Bireyler için, dijital hizmetlere otomatik erişimi kolaylaştırmak, internette kişinin kimliğini doğrulamak ve dijital sistemlerin farklı taraflar arasındaki etkileşimleri yönetmesine olanak sağlamak için gerekli olan kişisel verilerin toplanmasını içerir. Bu, bir kişinin dijital alandaki sosyal kimliğinin bir bileşenidir ve genellikle çevrimiçi kimliği olarak adlandırılır.

Yapı Söküm (Deconstruction):

toplumsal kurumların, normların veya "kesin doğru" kabul edilen inançların yok edilmesi değil, aksine bunların nasıl inşa edildiğini anlamak için zihinsel olarak parçalarına ayrılması işlemidir. Bu yaklaşım, toplumda "doğal" veya "zaten hep böyleydi" sanılan kavramların arkasındaki gizli güç ilişkilerini, ön yargıları ve hiyerarşileri açığa çıkarır. Yani yapı söküm; verili olanı sorgulayarak sosyal gerçekliğin aslında değiştirilemez bir kader olmadığını, insan veya sistem eliyle kurgulandığını ve dolayısıyla yeniden kurgulanabileceğini gösterme çabasıdır.

4. Ana Problemler

Sanal Kimlik ve Gerçek Benlik atışması:

Sanal kimlik ile gerçek benlik arasındaki çatışma, bireyin dijital ortamda sergilediği imaj ile gerçek dünyadaki kimliği arasında yaşadığı uyumsuzluk olarak tanımlanabilir. Bu atışma, kişinin kendini

ifade etme biçimleri, sosyal beklentiler ve özgünlük arasında sıkışmasına yol açabilir. Araştırmalar, bu çatışmanın yoğun olduğu durumlarda anksiyete, depresyon ve benlik saygısı sorunlarının ortaya çıkma riskinin arttığını göstermektedir.

Ağ Toplumunda Dezenformasyon ve Sosyal İlişkiler:

Dijital kimliklerin anonimliği arkasına saklanan bireyler sosyal ilişkilerde etik kuralları terk edebilir. Çünkü dijital alanda anonimliğin arkasına sığınan bireyler etik kurallardan ve sosyal nezaket kurallarından uzaklaşabilir. Bu nezaket ve etik problemi insanların birbirlerini sadece bir veriden ibaret görmesinden kaynaklanan bir problemdir.

Sosyal İzolasyonun Yeni Biçimi:

Yeni sosyal kültürün insanları alıştırdığı basit ve zorlayıcı olmayan ilişki kültürü insanların zorluklara göğüs germe yetisini zayıflatıyor. Dijital ortamdan basit bir şekilde silinen veya engellenen insanlar derin sosyal bağlar kurmakta zorlanıyorlar ve bu da kronik bir sosyal izolasyona yol açabiliyor.

Sosyal Karşılaştırma:

Bu süreçte ilk dikkat çeken mekanizmalardan biri, günlük hayatta farkında olmadan pek çok kez düştüğümüz sosyal karşılaştırma tuzağıdır. Leon Festinger'in geliştirdiği Sosyal Karşılaştırma Kuramı'na (1954) göre insanlar kendilerini değerlendirebilmek için başkalarıyla kıyas yapma eğilimindedir. Sosyal medyanın her an ulaşılabilir olması da bu mekanizmayı 24 saat aktif tutar. Fakat burada kritik bir fark vardır. Gerçek hayat bize daha dengeli gözlem yapabilme imkânı sunarken, sosyal medya seçilmiş ve filtrelenmiş "en iyi anlar"ı sunar. İşte bu seçilmiş iyiler arasında biz, başkasının fragmanını kendi hayatımızın kamera arkasıyla kıyaslarız. Bu da yukarı yönlü sosyal karşılaştırmayı artırır: "Onun hayatı daha iyi, daha başarılı, daha mutlu." Sonuç ise çoğu zaman sessiz bir özgüven aşınmasıdır.

Toplumsal Değişim ve Veri Odaklı Karar Alma:

Toplumun yönünü artık filozoflar veya sosyologlar değil, veri madencileri ve algoritma tasarımcıları belirliyor. Veri-Benlik kavramının toplumsal düzeye yansması, insan ihtiyaçlarının sadece rakamlarla ölçülmesine yol açar. Bu da, rakamlara dökülemeyen "mutluluk", "huzur" veya "adalet" gibi kavramların değişim süreçlerinde göz ardı edilmesine neden olur.

Algı Yönetimi ve Propaganda:

Sosyolojik açıdan algı yönetimi ve propaganda; egemen güçlerin kitlelerin inanç ve davranışlarını kendi çıkarları doğrultusunda şekillendirmek amacıyla toplumsal gerçekliği manipüle ettiği yapısal birer sosyal mühendislik mekanizmasıdır. Bu süreçte propaganda, belirli bir ideolojiyi kitlelere dayatan görünür ve doğrudan bir araç işlevi görürken; algı yönetimi, bireylerin bilgi işleme süreçlerini ve kültürel kodlarını hedef alan daha örtük ve stratejik bir çerçeve sunar. Nihayetinde bu iki olgu, toplumun rızasını imal ederek mevcut güç ilişkilerini meşrulaştıran ve kitlelerin "ne hakkında ve nasıl düşüneceğini" belirleyen temel yönlendirme araçlarıdır.

5. Derinlemesine Analiz (Sorunun Kaynakları)

Algoritmaların İnsan Psikolojisini Yönetmesi ve Sosyolojik Etkisi:

Sosyal medya platformlarının algoritmalarının asıl amacı kişiyi dijital platform içinde tutmaktır. Bu nedenle algoritmalar, bireyin ilgisini çeken içerikleri ön plana çıkarır. Sosyolojik olarak incelendiğinde bu algoritmalar ile manipüle edilen bireylerin özgün kimlik oluşturması zorlaşır ve sürekli aynı içerikleri tüketmeye yönelirler.

Anonimlik ve Sorumluluk Duygusunun Zayıflaması:

Anonimlik bireyin toplumsal kimliğinin görünmez hâle gelmesiyle ilişkilidir. Toplumsal hayatta dikkat edilen normlara ve etik değerlere dijital ortamda birçok kişi dikkat etmez. Bu sebeple dijital ortamı kullanan kişiler birbirlerini sadece birer veri gibi görürse bu topluma ve sosyal yaşama zararlı bir duruma dönüşebilir, insan ilişkileri nesneleşebilir.

Zaman, Mekan Sıkışması ve Hızın Tahribatı:
Dijital kültür, fiziksel mesafeyi anlamsız hale getirerek 7/24 aktif bir toplumsal etkileşim alanı yaratmış ve "küresel bir köy" oluşumunu hızlandırmıştır. Ancak bu aşırı hız ve zaman-mekan sıkışması, bilgiye erişimi artırırken aynı zamanda toplumsal sadakat hissini ve uzun vadeli aidiyetleri zayıflatmaktadır.

Öğrenilmiş Çaresizlik:

Sosyolojik olarak öğrenilmiş çaresizlik; dezavantajlı bir toplumsal grubun, uzun süren eşitsizlik ve baskılar sonucunda sistemi değiştiremeyeceğine inanarak kolektif bir eylemsizliğe bürünmesi ve yapısal adaletsizlikleri "değişmez bir kader" olarak pasifçe kabullenmesidir.

Yankı Odalarının İnsanları Dogmatikleştirmesi:

Algoritmaların insanlara sadece kendi görüşlerini sunarak onları farklı fikirlerden yalıtması, dijital bir kabileleşme yaratır. Sürekli kendi doğrularıyla beslenen gruplar, karşıt fikirleri doğrudan dışlar. Sonuçta toplumsal diyalog kopar ve kendi inançlarını asla sorgulamayan dogmatik topluluklar ortaya çıkar.

Kimlik İnşasının Dijital Onaya Bağımlı Hale Gelmesi:

Dijital dünyaya kişiler gerçek kimliklerini değil, kendisinden farklı olan personalarını yansıtırlar. Bunun sebebi dijital ortamların bir yarış alanı gibi görülmesi ve bu ortamlarda kişilerin kim olduğunun değil kendini nasıl yansıttığının önemsenmesidir. Zamanla bu persona sosyal medyaya gerçek kişilikten daha fazla gösterilir ve topluma birçok sahte kişilik yansır.

6. Tartışılacak Ana Konular

- 1. Büyük veri şirketleri tarafından "bedava hammadde" olarak sömürülmesini engellemek adına bireysel veri mahremiyeti nasıl evrensel bir insan hakkı statüsüne kavuşturulabilir?**
- 2. Algoritmaların bizleri "yankı odalarına" hapsederek kendi görüşümüze benzeyen fikirleri önümüze daha çok sunarak bizi dogmatikleştirmesine karşın nasıl çözümler üretilebilir?**
- 3. "Endüstri Toplumundan" "Enformasyon Toplumuna" geçerken, yapay zekanın fiziksel emeğin yerini almasıyla birlikte gelecekte yoksulluk ve refah dağılımında yaşanacak olası yeni sınıf çatışmaları nelerdir, çözüm yolları neler olabilir?**
- 4. Gerçek kimliğimiz ile sosyal medyadaki "dijital vitrinimizde" sergilediğimiz sahnelenmiş, ideal benlik arasındaki derin uçurumun yarattığı "ontolojik güvensizlik"le nasıl başa çıkılabilir?**
- 5. Algoritmaların bizim yerimize karar verdiği bir düzende oluşan öğrenilmiş çaresizlik karşısında, sosyolojinin "yapı söküm" (deconstruction) becerisini gençlere bir zihinsel kalkan olarak nasıl verebiliriz?**